

De Telegraaf

Exclusief

REPORTAGES & ACHTERGRONDEN

Natuurbeschermers Noordzee in actie tegen plundersaars gezonken oorlogsschepen

■ Ben Stiefelhagen (l.) en zijn partner Klaudie Bartelink proberen de Noordzee en zijn problematiek op de kaart te zetten.

FOTO'S: PETER VERHOOG, DE TELEGRAAF

JACHT op

WRAK-PIRATEN

ONZICHTBARE DOOD, verderf én bederf op de bodem van die mooie Noordzee. Door spooknetten en losgeslagen vishaken die zich vastklampen aan scheepswrakken, sterven dagelijks tienduizenden vissen nodeloos. In hun kielzog nemen ze levens van andere zeedieren mee. Een onstuitbare neerwaartse spiraal. Alhoewel... Er zijn diepzeeduikers die het tij proberen te keren, onder de noemer 'Duik de Noordzee schoon'. Deze mannen en vrouwen richten hun pijlen ook op schatzoekers die hun lompe grijpers illegaal in zeemansgraven zetten. Gezien de bommen en granaten geen ongevaarlijke klus. „Deze zaterdag ligt er een

brandbrief bij de Britse ambassadeur op de mat. Hij zal schrikken wanneer

hij leest hoe zijn Hollandse burens omgaan met nooit geborgen lijken.”

IJZERDIEVEN SCHENDEN ZEEMANSGRAVEN TUSSEN BOMMEN EN GRANATEN

door **ROB HAMMINK**

DE NOORDZEE, zaterdag Daar, in die diepte, voltrekt zich groot leed. Daar, in die diepte, liggen waardevolle materialen waarop schaamteloos wordt geaasd. En er liggen nooit-geborgten lichamen van zeeleden. Zonder respect wordt er gerommeld in zeemansgraven. De duikers zijn al een uur onder water wanneer de oogst van de dag, vanaf 25 meter diep, eindelijk komt bovendrijven. De blauwe zakken zitten vol met losgesneden spooknetten waarin tientallen krabben, volstrekt verward en verminkt, voor hun leven vechten, vaak al wekenlang.

De dubieuze 'bijvangst' zijn gekleurde vissen van rubber waaruit grote haken van roestvrij staal steken. Het geheel wordt schrijnend afgemaakt met klompen giftig lood. Een erfenis van slecht vissende sportvissers.

Hoeveel moordend materiaal kun je uit dit grootste natuurgebied van ons land halen? „Veel”, zegt Ben Stiefelhagen (57), leider van het duikteam en geestelijk vader van het project 'Duik de Noordzee schoon'. De oud-marinier en beroepsduiker staart met zijn koele blauwe ogen uit over het zwarte water. „Als we slopers met hun grijpers zien, maken we foto's als bewijsmateriaal. Het liefst zou ik enteren en ze duidelijk maken dat ze

moeten stoppen.”

„Maar we zijn geen opsporingsapparaat. Onze primaire taak is om het zeeleven te redden. In deze zee liggen tienduizenden wrakken. Vooral tijdens de Eerste en Tweede wereldoorlog zijn vele schepen vergaan. Die wrakken zijn als harde substraten door de jaren oases voor vissen geworden. Ze bieden bescherming en zijn kraamkamers. Eigenlijk zijn ze nog de enige plekken waar Noordzeeleven veilig is. De bodem van onze Noordzee, die vroeger natuurlijke riffen zoals oesterbanken en steenmassa's kende, is nu een zandvlakte omdat vissers het jarelang met staven ijzer en netten (boomkorvisserij, red.) hebben omgeploegd. Je moet je

voorstellen: je jaagt op de Veluwe op een wild zwijntje en je ragt die hele Veluwe over met een net waarmee ook herten, konijnen en vossen worden gevangen. Die lompe techniek laat een spoor van dood en verderf achter.”

Dan neemt hij de volgende krab uit de kluwen visnet en snijdt minutieus de draden door. Hij wijst op de anemonen op het ruggantser, het bewijs dat dit dier al weken vastzit. „Ja, jongen. Je bent zo vrij. Het zijn gelukkig taai rakkers.” De hoffotograaf Peter Verhoog, die bezig is met een boek over het project 'Duik de Noordzee schoon', maakt foto na foto. „Steeds ben ik weer verbaasd hoezeer onze onderwaterfauna lijdt, hoe prachtige biotopen zijn verwoest.”

Eén boot, één team, maar vele problemen op hun pad en vele doelen te bereiken. Hoe krijg je sportvissers zover dat ze vislijnen gebruiken die uiteindelijk oplossen en hoe maak je duidelijk dat visloot prima door ijzer kan worden

vervangen? Hoe weer je bacchanalen van vissende vrijgezellenfeesten? Hoe spoor je plundersaars op? Hoe krijg je wettelijke regels voor een waterig wildwest op de kaart? Voor vissen in een slootje heb je een vergunning nodig. De zee daar-entegen is een vrijplaats. Daarin kun je als een wilde-man tekeergaan, zonder geweten.

Stiefelhagen en zijn lieflijke partner Klaudie Bartelink (39) willen duidelijkheid. „We zijn niet tegen de visserij. We zijn wel tegen de manier waarop dat vaak gebeurt.” Het leed, de kerkhoven op de zeebodem kunnen op weinig kennis en nog minder op sympathie rekenen. Bartelink: „De zee is groot, diep en ver weg... Dus de problemen zijn ook ver weg. Een bedreigde korenwolf kan op steun rekenen; het knaagdier heeft namelijk een hoge aibaarheid en woont op het vertrouwde land.”

Je hoeft geen Einstein te zijn om te snappen dat een visser graag vist op een plek waar veel vissen zitten.

Kennis van de positie van scheepswrakken is – met een omgeploegde zeebodem – de laatste jaren van levensbelang voor een beroepsgroep die zwaar onder druk staat. Rondom wrakken worden dus netten geplaatst. Vaak zijn die netten niet meer op te halen omdat ze vastzitten in het wrak. Honderden kilometers spooknetten zijn geboren. Maar de geest is uit de fles. Sommige vissers die geen heil meer in hun oude vak zien, zoeken tegenwoordig steeds vaker naar lucratieve alternatieven op zee. Ze hebben een boot, kennis van de zee en ze hebben een inkomstenprobleem. De geschiedenis heeft echter een oplossing op de zeebodem neergelegd: de aloude wrakken. Nu niet als visbron, maar wel als inkomstenbron.

In de meer dan 10.000 gezonken boten zitten vaak allerlei dure metalen als koper en brons. Het enige wat mist, is een sloopgrijs aan boord. Een paar jaar geleden sloeg er nog een bootje om omdat een ex-vissers boven de kop van den Helder een condensator van koper en brons, 17 ton zwaar, wilde binnenhalen. Hij bekocht de doldrieste actie met zijn leven. Een Nederlandse berger haalde net boven Terschelling in

die periode koperen broodjes uit de rond 1920 gezonken Kernwood. Waarde van de vondst: 900.000 euro.

De geest is blijkbaar uit de fles. Afgelopen week werd het wrak van de Scott, een Engelse kruiser, gezonken in 1918 tijdens de Eerste Wereldoorlog, onder handen genomen voor de poen. De grijscheurde het monument aan stukken. Stiefelhagen vertelt zijn verhaal met ingehouden woede op de terugtocht naar IJmuiden. Wat hij niet inhoudt, is zijn gedetailleerde informatie. Zo heeft zijn team momenteel twee roofschepen op de korrel. Een uit Terschelling en een uit Stellendam, beide omgebouwde vissersschepen.

Zonder pardon

„Die lui zetten zonder pardon hun grijpers in zeemansgraven. Je mag duiken naar wrakken, net zoals je mag lopen op een kerkhof, maar je mag geen grafstenen omduwen en graven openhalen. Dat is grafschennis. En geen mens die zijn mond opendoet. Ik weet dat ze ook tekeer zijn gegaan op de Aboukir, Cressy en Hogue, drie Britse slag-schepen die op 22 september 1914

door de Duitse onderzeeër U-9 in iets meer dan een uur tot zinken werden gebracht. Zeker 1500 mensen kwamen om. Je moet er niet aan denken dat die grijscheur ook die kerkhoven aan stukken trekt. Deze week gaat er een brief naar de Britse ambassadeur in Den Haag uit. Ze zullen *not amused* zijn. Bovendien is het levensgevaarlijk, een beetje rommelen in militair materiaal. Die dingen zitten vol met brisant granaten en 23-ponders.”

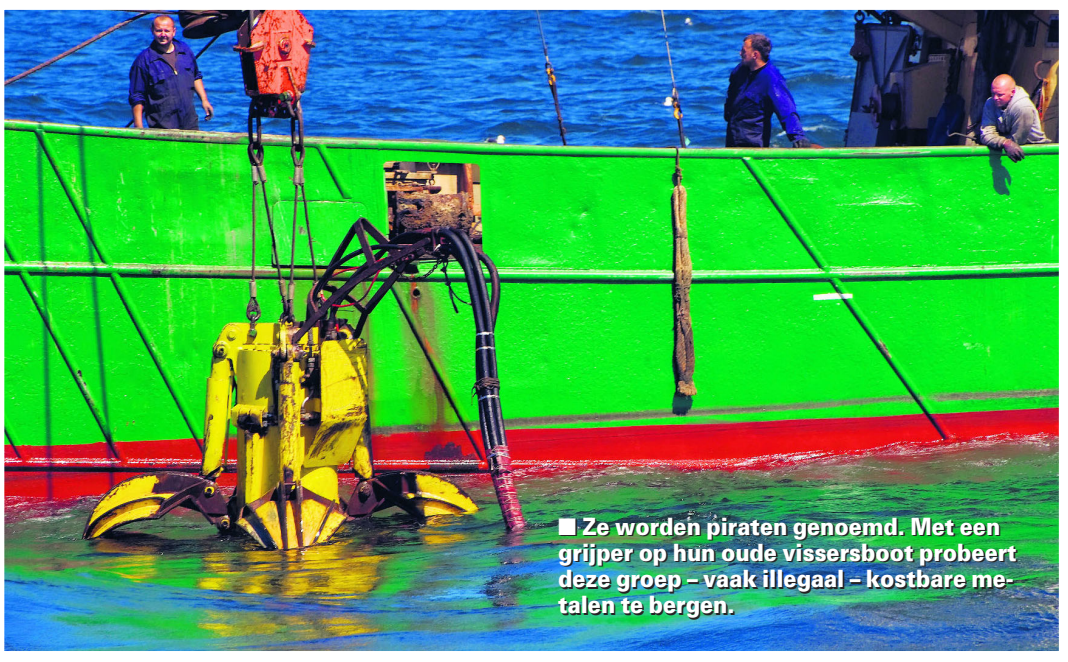
Grafschennis is niet het enige misdrijf waaraan het roversgilde zich schuldig maakt. In het ook door Nederland ondertekende Verdrag van Malta, waarin staat dat alle schepen ouder dan 50 jaar met rust moeten worden gelaten, en de Flora- en Faunawet, die beschermde diersoorten veiligheid moet bieden, worden aan de zeelaars gelapt.

De grote plastic doos op het dek van onze Mattanja raakt voller en voller met krabben die niet begrijpen dat ze worden gered. Met zojuist bevrijde scharen proberen ze de vingers van hun weldoeners aan te vallen. Er is geen onderscheid meer tussen goed en kwaad en je kunt het ze amper kwalijk nemen als je het slachtoffer bent van een wetteloze wereld.

■ Onder de spiegel van de Noordzee is van alles aan de hand. Duikers van de organisatie 'Duik de Noordzee Schoon' dalen ook af naar zeemansgraven.

■ Zware explosieven uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog zijn nog steeds levensgevaarlijk. Desondanks gaat het schatgraven door.

■ Ze worden piraten genoemd. Met een grijscheur op hun oude vissersboot probeert deze groep – vaak illegaal – kostbare metalen te bergen.

RIJKSWATERSTAAT: 'Stop wraksloperij'

Rijkswaterstaat zegt in een reactie bekend te zijn met de illegale wraksloperij. „Een ingewikkelde materie, niet in de laatste plaats omdat je met internationale wateren hebt te maken”, aldus voorlichtster Janssen. „Vele partijen zijn betrokken. We zijn momenteel in kaart aan het brengen welke instantie hiertegen gaat optreden en hoe. Dit moet worden gestopt.”

Op het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit zegt woordvoester Heijdra over de 'spooknetten': „Vissers verliezen de laatste jaren veel minder netten omdat ze betere sonarapparatuur hebben waarmee de positie van de scheepswrakken tot in detail in kaart wordt gebracht. Het is natuurlijk nooit de opzet geweest om netten te verliezen. Dat zijn onnodige onkosten.” Ze laat aanvullend weten dat het juist heel goed gaat met de visstand in de Noordzee. „Met de schol gaat het zelfs zo goed dat het vangstquotum volgend jaar wordt verhoogd.”